

Udenrigsministeren (Krag): Jeg kan ganske tilslutte mig det ærede medlem hr. Ole Bjørn Krafts bemærkning om, at der her næppe er grund til yderligere at beskæftige sig med indbydelsen til ministerpræsident Khrustjev. Jeg vil dog gerne for en ordens skyld understrege, at under de samtaler om dette emne, den højtærede statsminister og jeg havde i Oslo, tog vi naturligvis ganske klart det forbehold, at endeligt standpunkt for vort vedkommende ikke kunne tages, før en regeringsforhandling og en efterfølgende behandling i det udenrigspolitiske nævn kunne finde sted. At begivenhederne så kom til at forløbe noget anderledes, er vi vist alle tilstrækkeligt orienteret om.

Det ærede medlem hr. Thor kil Kristensens indlæg overbeviste mig om, at det ærede medlem har ret i, at projektet i Mysore ikke udelukkende består af kulturelle problemer, men også indebærer økonomiske elementer. Alligevel kan det tænkes, at den fornødne koordinering efter de angivne retningslinjer finder sted, idet også dette arbejde behandles i regeringsudvalget for teknisk bistand, hvor både den danske UNESCO-kommission og den danske FAO-kommission er repræsenteret, men jeg skal på foranledning af det ærede medlems bemærkninger her nærmere undersøge, hvorledes det forholder sig.

(Kort bemærkning).

Lannung: Jeg kan blot til det sidste, det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft sagde om Willy Brandts bemærkninger vedrørende Rapackiplänen, sige, at jeg har citeret nøjagtig, hvad han sagde, og også nævnt alle sikkerhedsforanstaltninger i forbindelse med de centraleuropæiske planer, al den stund jeg først og fremmest har interesseret mig for det britiske Labours officielle plan og dermed Gaitskells plan, som er den — hvis det ærede medlem vil gøre sig den ulejlighed at sætte sig ind i den — der mest udførligt citerer alle sikkerhedsbestemmelserne og mest udførligt medtager alle kauteler.

Jeg skal ikke indlade mig i nogen diskussion ved denne lejlighed om det løsrevne citat fra før.

(Kort bemærkning).

Ole Bjørn Kraft: Det ærede medlem må forstå, at der ikke er tale om et løsrevet

citater. Der er tale om en fundamental betragtning, et synspunkt gående ud på, at det ærede medlem ønsker, at Danmark skal gå ind i en fredeliggjort zone i samarbejde med Sverige. Det er konsekvensen af de udtalelser, det ærede medlem har fremsat.

Hermed sluttede forespørgslen.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Indenrigsministeren (Søren Olesen): Jeg skal tillade mig for det høje folketing at fremsætte forslag til lov om indfødsrets meddelelse m. v.

Lovforslaget omfatter i alt 53 personer, der søger om dansk indfødsret. Da der imidlertid til stadighed kommer nye sager fra de lokale myndigheder, håber jeg, at der — ligesom tidligere — ved ændringsforslag kan optages et yderligere antal personer, hvis ansøgninger bliver færdigekspederet, medens lovforslaget er til behandling i tinget.

Der foreligger ikke på nærværende tidspunkt sager om personer, der søger om erhvervelse eller bevarelse af indfødsret uanset bestemmelserne i lov nr. 379 af 12. juli 1946, d. v. s. personer, der på grund af nævnte lov har været udelukket fra automatisk at erhverve dansk indfødsret, og som nu ønsker at blive stillet, som om 1946-loven ikke havde eksisteret.

Dersom der under lovforslagets behandling i tinget indkommer andragende fra sådanne personer, agter jeg at stille forslag om, at disse optages i et særligt afsnit af loven i overensstemmelse med de retningslinjer, der er fulgt ved udarbejdelsen af de senest vedtagne indfødsretslove.

Med disse ord skal jeg anbefale lovforslaget til det høje folketings velvillige behandling.

Jeg skal endvidere tillade mig for det høje ting at fremsætte forslag til lov om psykiatriske hospitaler og afdelinger.

Det er et lovforslag, der har en særegen baggrund, og der kan ved dets fremsættelse være anledning til at erindre herom. Da jeg i efteråret 1957 kunne indvi det nye

[Indenrigsministeren.]

sindssygehospital i Brønderslev, var der forløbet mere end 40 år, siden man her i landet havde taget et til formålet bygget sindssygehospital i brug. I Sønderjylland havde man i mellemtiden, i årene efter generforeningen, indrettet sindssygehospitaler i forhåndenværende bygninger, men ellers havde man ladet det blive ved det bestående. Derfor er det ikke urigtigt, når man har hævdet, at vort almene hospitalsvæsens rige udvikling gennem mange år er gået sindssygehospitalerne forbi, og derfor kan det heller ikke undre, at kravene om en udbygning og modernisering af disse hospitaler efterhånden fik en sådan styrke, at man ikke kunne sidde dem overhørig.

Det er i dag alment erkendt, at vi ikke tør affinde os med den nuværende tingenes tilstand, og det er et af alle næret ønske, at det, der inden for de økonomiske muligheds rammer kan gøres for at fremme en hensigtsmæssig udbygning af det psykiatriske hospitalsvæsen, også skal sættes i værk. Begyndelsen blev gjort med loven af 31. marts 1953, hvis planer på en enkelt undtagelse nær er realiseret eller i begreb med at blive det. Tiden for en ny lov, der kan følge udviklingen op, er inde, og det lovforslag, jeg fremsætter, vil utvivlsomt fra alle sider blive set som et selvfølgelig skridt til indfrielse af samfundets tungtvejende forpligtelser på dette område. Disse forpligtelser er da også med megen styrke understreget i en henvendelse, der er rettet til regeringen af tilsynsrådet for statens sindssygehospitaler, hvori repræsentanter for tinget har sæde. Tilsynsrådet, hvis medlemmer fra talrige besøg på samtlige hospitaler har indgående kendskab til det statslige sindssygevæsen og de vilkår, hvorunder det arbejder, anser lovforslagets fremsættelse og gennemførelse for en bydende nødvendighed. Jeg må med tilsynsrådet være fuldt og helt enig heri.

I en indledende paragraf fremsættes forslag om at ændre betegnelsen „sindssygehospital“ til „psykiatrisk hospital“, på tilsvarende måde som man for et halvt århundrede siden, i øvrigt også ved udtrykkelig lovbestemmelse, ændrede betegnelsen fra anstalt til hospital. Man kan altid debattere det påkrævede i slige navneforandringer, og man kan have forskellige meninger om

den mest hensigtsmæssige betegnelse, men det foreslåede navn fremtræder ud fra et sagkyndigt synspunkt som det mest dækkende. Betegnelsernes ændring vil i sig selv understrege, at det er nye hospitalstyper med nye muligheder, hvorom der nu er tale.

Lovforslagets egentlige hospitalsplaner omfatter psykiatriske hospitaler i Hillerød, Hjørring og Odense. Forslagets grundlag er den afgivne kommissionsbetænkning, der indeholder en meget indgående analyse af de kommende års sandsynlige behov. Til de af kommissionen foretagne undersøgelser slutter sig en i efteråret 1957 foretaget systematisk gennemgang af hospitalernes patientbelæg, der har bekræftet, at den seneste udvikling ikke på nogen måde har ændret problemstillingen. Behovet for hospitalspladser er stadigt voksende, og stilstand i udviklingen vil derfor være ensbetydende med tilbagegang — en tanke, man ikke, når henses til sindssygevæsenets katastrofale pladsforhold, tør tænke til ende. Voksende behandlingsmuligheder øger jævnsides med befolkningstilvæksten tilgangen til hospitalerne; der både indlægges og udskrives flere patienter end tidligere, og antallet af patienter er nu større end nogensinde før. Man har på de i de sidste år ibrugtagne institutioner — jeg tænker herved ikke blot på hospitalet i Brønderslev, men også på plejehjemmene i Ballerup og Viborg og på det psykiatriske børnehospital i Århus — kunnet se, hvad gode pladsforhold betyder for patienternes velbefindende. Talrige vidnesbyrd herom foreligger fra personale, der har set de samme patienter sidde sløvt hen på en overfyldt afdeling og komme i gang under friere forhold. Det er hele små mirakler, der her er tale om.

Kommissionen har regnet med, at sindssygehospitalerne skulle have et sengetal, svarende til 2,5 ‰ af befolkningen. Både i Sverige og Norge regner man med 4 ‰, og der er derfor for så vidt grund til at antage, at den danske bedømmelse, selv om forudsætningerne varierer, ligger i underkanten af det faktiske behov. Kommissionen har også efterprøvet behovets geografiske fordeling, og de hospitaler, der nu fremsættes forslag om, indgår som de første led i den af kommissionen på grundlag heraf lagte plan. Det havde været kommissionens tanke, at flere hospitalsplaner skulle med-

[Indenrigsministeren.]

tages i lovforslaget. Det havde sandt at sige også været ønskeligt, men sindssyge-
væsenets planer må jo indpasses i et samlet
investeringsprogram, der også skal tilgodese
andre sygehus- og institutionsmæssige krav.

Af nævnte grund er også muligheden for
en etapevis gennemførelse antydet i forsla-
gets bemærkninger. Planerne omfatter 350-
sengs-hospitaler, bygget i direkte tilknyt-
ning til centralsygehusene, men man peger
på den mulighed, at man i første omgang
eventuelt kan nøjes med opbygningen af
centrale behandlingsafsnit, omfattende 160
senge. Herved mindskes den øjeblikkelige
økonomiske byrde. Man kan også udtrykke
det således, at man derved med samme
investering opnår en bredere dækning af for-
skellige landsdele. Selv om halve løsninger
altid er utilfredsstillende, synes der således
under omstændighedernes tvang at være
god mening deri. Samtidig må det under-
streges, at det kun må være det første skridt
på vejen. Når der på de pågældende steder
er mulighed for at koble fuldt udbyggede
sindssygehospitaler til centralsygehusene,
bør man fastholde dette og dermed den —
lægeligt såvel som human — værdifulde
tanke, at der ydes de forskellige patient-
kategorier lige vilkår i behandlingsmæssig
henseende, uanset om deres sygdom varer
lidt kortere eller lidt længere tid. Det er
netop det løfterige i den moderne psykiatri,
at den ikke vil slippe patienterne på halv-
vejen, men regner med, at der under
aktiv indsats stadig er helbredelsesmulig-
heder. Ligeledes er der grund til at pege på,
at der, da projekteringen tager sin tid,
vil gå et par år, inden byggerierne kan på-
begyndes, og jeg understreger derfor betyd-
ningen af, at projekteringsbevillingerne hurtig
tilvejebringes.

Det er naturligvis, skal jeg tilføje, vigtig
— ja, helt nødvendigt — at nybyggeriet
kombineres med ombygning af de nu-
værende hospitaler. Det har netop været
tanken, at de nye institutioner gennem aflast-
ningen af de gamle skulle bane vej for
meget påkrævede moderniseringsarbejder.
De gamle hospitaler skal fortsat anvendes,
og det er aldeles påkrævet, at de føres
frem til en tidssvarende standard. Det
nævnes i forslagens bemærkninger, at man
har haft opmærksomheden henvendt derpå,

men at man i overensstemmelse med hid-
tidig praksis ikke har anset det for på-
krævet at søge særlig lovhjæmmel tilveje-
bragt med henblik herpå.

Kommissionen har dernæst regnet med,
at der på forskellige centralsygehuse, hvis
psykiatriske behov ikke tilgodeses gennem
den stedfindende planlægning, vil blive
spørgsmål om etablering af mindre special-
afdelinger på selve sygehusene, og man har
antydning det rimelige i, at der i påkommende
tilfælde efter omstændighederne måtte kunne
ydes videregående statsrefusion end efter
den almindelige sygehuslovgivning. For aflast-
ningen af det psykiatriske hospitals-
væsen er egentligt hospitalsbyggeri en given
forudsætning, men det er klart, at man
tillige må have opmærksomheden henvendt
på den anden her nævnte udviklingslinje.
Det må ikke ses som en genvej til løsning
af de centrale problemer, hvormed dette
lovforslag beskæftiger sig; men de psykiat-
riske afdelinger har vigtige funktioner, og
disse afdelinger må derfor få en naturlig
plads inden for det samlede hele.

Det foreslås, for så vidt dette særlige
spørgsmål angår, at indenrigsministeren
efter indhentet erklæring fra sundhedssty-
relsen og med de bevilgende myndigheders
tilslutning skal kunne godkende, at der ydes
et særligt statstilskud til driften af psykiat-
riske afdelinger, som oprettes ved kom-
munale sygehuse, når dette under hensyn
til opbygningen af statens psykiatriske
hospitalsvæsen findes hensigtsmæssigt og en
egentlig statslig afdeling ikke agtes oprettet;
denne sidstnævnte løsning vil meget vel
kunne komme til at fremtræde som naturlig,
idet et samarbejde mellem afdelinger og
hospitaler må tænkes etableret.

Når indenrigsministeriet tiltræder kom-
missionens opfattelse, at et særligt statstil-
skud under de angivne forudsætninger vil
kunne være rimeligt, er det, fordi man i
så fald må erkende, at det kommunale
hospitalsvæsen løser opgaver, som det
i øvrigt påhviler staten at løse, og altså
dermed også, i al fald i et vist omfang,
kan siges at fritage staten for en økonomisk
byrde.

Det er ubestrideligt, at en planlægning
som den, hvormed der her er tale, vil have
betydelige økonomiske konsekvenser. Lov-
forslagets hospitalsprojekter medfører, reali-

[Indenrigsministeren.]

seret i deres fulde omfang, udgifter til et samlet beløb af 68 mill. kr.; i den mere begrænsede version er det samlede udgiftsbeløb 48 mill. kr. Tallene lader sig naturligvis kun ganske skønsmæssigt anslå, så længe projektering ikke har fundet sted.

Det er store tal, kan man sige, men fordelt over et rimeligt åremål skulle det ikke være nogen uforholdsmæssig byrde. Drager man sammenligning med vore nabolande, vil man heller ikke se noget påfaldende deri, tværtimod. I Sverige regner man således med, at totalomkostningerne ved oprustningen og udbygningen af de egentlige sindsygehospitaller vil komme til at andrage 495 mill. kr.; heraf repræsenterer foranstaltninger, hvorom beslutning allerede er truffet, et udgiftsbeløb af 105 mill. kr., og planen er i det hele antaget af rigsdagen som den dispositionsplan, der må lægges til grund. Men det må heller ikke glemmes, at det psykiatriske hospitalsvæsen, sengemæssigt set, repræsenterer omkring $\frac{1}{3}$ af vort samlede sygehusvæsen, og at det, selv under den planlagte oprustningsfase, kun vil kræve en langt mindre brøkdel af de summer, der sædvanligt ofres på sygehusvæsenets udbygning i almindelighed.

Også på dette punkt må vi se det psykiatriske hospitalsvæsenes problemer ud fra nye synsvinkler. Vi må klart vise vor vilje til at se på sindets lidelser som på andre sygdomme. Behandlingsmulighederne øges dag for dag, men de kan ikke fuldt udnyttes inden for de nuværende institutioners rammer. Sindssygehusvæsenet må nu for alvor drages ind i den udvikling, som det indtil for nylig i skæbnesvanger grad har været holdt uden for. Både de syge og deres pårørende har grund til at vente, at samfundet gør, hvad der kan gøres for at indfri de løfter, som de seneste års psykiatriske udvikling giver. Økonomiske hensyn kan påvirke det tempo, hvori planerne realiseres, men må ikke slå os ud af den kurs, der er lagt.

Med disse bemærkninger anbefaler jeg det foreliggende lovforslag til tingets velvillige behandling.

Jeg har yderligere den ære over for det høje ting at fremsætte *forslag til lov om ud-*

skyldelse af revision af lov om statens husholdningsråd.

Ifølge den gældende lov om statens husholdningsråd skal loven optages til revision senest i folketingsåret 1958-59. Som det vil være de ærede medlemmer bekendt, bl. a. fra behandlingen af forslaget om forlængelse af den gældende lov sidste forår, har husholdningsrådets forhold været gjort til genstand for nærmere undersøgelse i et på foranledning af forvaltningsnævnet af mig i sin tid nedsat udvalg. Dette udvalg har nu afgivet betænkning ledsaget af et udkast til lovforslag, der er kaldt „Forslag til lov om hjemmenes forskningsinstitut“.

Da der imidlertid ikke har været enighed i udvalget om de fremtidige retningslinjer for husholdningsrådets virksomhed og ledelse, og da der hersker stærkt divergerende opfattelser af, hvorledes husholdningsrådets fremtidige forhold bør være, må det anses for ønskeligt, at hele dette spørgsmål gøres til genstand for nærmere overvejelse. Jeg skal derfor indskrænke mig til at foreslå, at den gældende lov forlænges et år.

Jeg skal desuden tillade mig for det høje folketing at fremsætte *forslag til lov om ophævelse af det amtskommunale fællesskab på Bornholm.*

Der har fra gammel tid bestået den særordning på Bornholm, at amtsråds kredsen ikke alene omfatter øens sognekommuner, men også samtlige øens købstæder.

Fællesskabet er oprindeligt begyndt som et fællesskab i økonomisk henseende, men fra midten af forrige århundrede har købstæderne også været repræsenteret i amtsrådet.

Den således på Bornholm bestående særordning har bl. a. fundet udtryk i lov nr. 84 af 4. marts 1918 og lov nr. 150 af 31. marts 1949, hvorved der er fastsat nærmere bestemmelser om fordelingen af Bornholms amtsfonds udgifter mellem land og by og om repræsentationen i det fælles amtsråd. Forud for vedtagelsen af begge disse love har land og by først forhandlet sig til rette om den ordning, man ønskede på øen, og lovene har alene indeholdt den lovgivende magts bekræftelse af disse overenskomster.

Den overenskomst, der lå til grund for